

ESTEETILISE JA VAIMSE ARENGU KOOL

Õppeaasta on lõppemas. Kogu meie elu on näidanud, kui väga vajame muudatusi haridus- ja kasvatusüsteemis. Sellest räägitakse palju, kuid muutunud ei ole miski. Ühiskond degradeerub edasi nii intellektuaalselt, kultuuriliselt, kõlbeliselt kui ka vaimselt. Ometi on ühiskond aru saanud, et mis muudatusi me ökoloogias, poliitikas, õiguse alal või mõnes muus valdkonnas ka ette ei võtaks, pole meil oodata mingit edu, kuni pole välja töötatud uue, aja nõuetele vastava inimese kujundamise süsteem.

Mingid lokaalsed edusammud on selles valdkonnas olemas. Taassünnivad gümnaasiumid ja lütseumid, luuakse kolledžeid. Gümnaasiumi asutamise idee käib ringi ka meil Kohtla-Järvel. Sel teemal peeti vestlusring, ajalehes «Leninlik Lipp» on avaldatud artikleid. Kuid reaalseid lahendusi ei ole. Võib-olla on põhjus selles, et oleme kangile, mida tõsta tahame, alustuseks liiga suure raskuse pannud? Võib-olla tuleks alustada vähemast, põhjanevast, kaalu aga lisada järk-järgult? Reaalsest väikesest kasvab reaalne suur...

Gümnaasiumi asutamise idee pole paha, kuid tal on omad puudused. Esiteks nõuab see suuri algkulutusi, mis meie linnale vaevalt jõukohased on. Teiseks on gümnaasium pedagoogiliselt läbikäidud etapp. Kolmandaks ahendab gümnaasi-

um, olgu siis humanitaar- või reaalgümnaasium, tahes-tahtmata loovust ning piirab arenguvälja Vana-Kreeka või Vana-Rooma raamidega, nende keele ja kultuuriga. Kõigi elustruktuuride tormilise muutumise ja planeedi katastroofilise seisundi aeg nõuab mitte ainult nime poolest, vaid ka sisuliselt muid vorme. Sellist tüüpi alg- ja keskkoolide loomise kogemusi meil peaaegu pole, need tuleb alles omandada.

Seetõttu ei tule alustada mitte demonstreerimisest, mitte illusast sildist, vaid vundamendi loomisest. Meie linnal on selleks reaalsed võimalused ja jõud olemas. Minu arvates võiks selle enda peale võtta Kohtla-Järve Polütehnikum. Idee on selles, et luua kõrgema astme õppeasutuse baasil uut tüüpi kool, eraldada ta harjunud koolist uute tingimustega. Hariduspraktikas on see juba järele proovitud ja heaks kiidetud. Kõigil aegadel on ülikoolide ja instituutide juures olnud omad gümnaasiumid, pansioonid ja koolid.

Ärgu sellel uut tüüpi koolil olgu esialgu isegi moodsat nime, väljendagu nimetus lihtsalt suunda: «Esteetiline ja vaimse arengu kool». Selle suuna dikteerib aeg. Et polütehnikum hakkab uuest õppeaastast välja õpetama spetsialiste mitte ainult tehnilistel, vaid ka humanitaerialadel (sealhulgas haridus- ja kasvatusala spetsialiste), siis on see talle täiesti loomulik. Esteetiliselt ja vaimset haridust täien-

davad sellises koolis hästi reaal- ja tehnilised ained, milleks polütehnikumil on tugev baas. Nii kujuneb välja mitmekülgset arenenud isiksus.

Arvan, et sellist kooli tuleb asuda üles ehitama viiendatest-kuuendatest klassidest. Harilikus koolis 4 klassi lõpetanud lapsed on juba piisavalt kirjaoskajad, kuid nad pole veel täielikult kooli šablooni surutud ega ole täiesti kaotanud õppimisrõõmu. Grupp ei tohiks olla suur, sinna võiks kuuluda 12–15 last. Gruppe endidki võiks alguseks olla üks-kaks. Sinna tuleks lapsi valida konkursi alusel, õppimine oleks tasuline.

Polütehnikumi juures tegutseval koolil peab olema juriidiline staatus ja ta peab andma sellise ettevalmistuse, et iga õpilane võiks astuda ükskõik millisesse meie vabariigi või mujal asuvasse õppeasutusse.

Kooli juhtimise peaks enda peale võtma hooldusnõukogu. Sinna kuuluvate isikute kohustus oleks kooli elutegevuse tagamine ja tema igakülgsete side-mete sõlmimine (nii meie vabariigis, Liidus kui ka välismaal).

Kool peab endasse koondama kõik parema, mis praegu maailma pedagoogikas leida on. Selles plaanis väärivad tähelepanu uut tüüpi kooli loomise kogemused «Elavaks eetikaks» nimetatud õpetuse alusel. Selle õpetuse loojad on nüüdisaegse inimkonna õpetajad Nikolai ja Jelena Roerich.

Nimetatud õpetus kujutab endast teaduse, filosoofia ja religiooni sünteesi. Olles ühel ajal materiaalne ja vaimne, on ta koondanud endasse kogu maise ja kosmilise kogemuse kõigis inimtegevuse valdkondades. Sealhulgas ka pedagoogika kogemuse. Svjatoslav Roerich lõi Indias esteetilise ja vaimse arengu kooli, kuhu ta võttis lapsi alates 2.–3. eluaastast. Selle kooli 20-aastase töö kogemusi hakatakse praegu üle võtma Venemaal, Lätis ja Ukrainas.

Niisugune kool aitab kujundada uue ühiskonna inimest. Ühes «Elava eetika» teoses «Kogukond» (kogukonna põhimõte on aga kõikide aluste liitmise ja tugevdamise põhimõte) on koolile esitatavate nõuete kohta öeldud, et kui kodu ei oska, siis peab kool õpetama inimesele puhtust kogu tema olemises. Rõõmus ei tule vaesusest, vaid harimatusest. Puhtus elus on sissejuhatuse südamepuhtusele. Igaüks tahab ju, et rahvas oleks puhas. Koolid tuleb sisse seada nii, et need kujuneksid elu kaunistamise taimeaiaks. Iga asi võib olla armastusega läbi mõeldud. Iga asi peab olema tehtud õnneliku elu tarvis. Seal, kus üks ei suuda leida lahendust, aitab kogukond. Maa uhkus pole mitte rusikakangelased, vaid loojad.

Uut tüüpi koolides tuleb hakata õpetama uusi distsipliine — maailmakultuuri ajalugu (sealhulgas vene, eesti ja teiste Baltimaade kultuuri ajalugu), religiooni ajalugu, kujutavat kunsti, muusikat ja lavakunsti, poeetikat, plastikat. Omaette õppeaineiks peab saama «Elav eetika». Igas aines tuleb teooriat kinnitada praktikaga.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata keeltele. Kindlasti tuleb õpetada eesti, soome ja inglise keelt kõnekeele valdamise tasemel. Niisama kohustuslik on arvutiõpetus, milleks polütehnikumis on kõik vajalik olemas.

See kõik nõuab uute programmide ja metoodika väljatöötamist. Eri ainete programmid peavad olema omavahel nii kooskõlastatud, et nad moodustaksid tervikliku, sisemiste vastuolude-ta programmi, mis võtaks arvesse kõigil teadusaladel saavutatut.

On tähtis, kes hakkab lapsi nende programmide järgi õpetama. Arvan, et kõrge tasemega pedagooge meil selleks leidub. Neid võib hooldusnõukogu kutsuda ka Tallinnast, Tartust, Narvast, Leningradist, Pühtitsa kloostrist või mujalt.

Kui polütehnikumis on olemas niisugused jõud, saab võimalikuks avada pühapäevakooli tüüpi vanemate klasside ja täiskasvanute õhtukool. Selle suund oleks sama — esteetiline ja vaimne areng. Läheb see kõik edukalt, võib polütehnikumist kujuneda katkematu hariduse keskus.

On võimalik, et meie linnas tekib ka sellele alternatiivseid koole. See oleks hea. Kogemuste vahetamine võiks anda veelgi paremaid tulemusi.

Seda asja ei tohi edasi lükata, uuest õppeaastast oleks vaja asuda ideed ellu viima. Kõik elujõuline tugeneb ja kannab vilja. Kõik surnult sündinu kaob. Tähtis on tunnetada eesmärki — meie kultuurilist, kõlbelist ja vaimset taassündi.

Vladimir ŽILKIN,
polütehnikumi õppejõud,
Roerichi ühingu liige